

DONES JURISTES

**JORNADA "LLEI 1/04 DE MESURES INTEGRALS CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE, ANÀLISI DE SIS ANYS D'APLICACIÓ.
Barcelona, 2 i 3 de juny de 2011.**

MESURES D'ALLUNYAMENT OBLIGATÒRIES I CONSENTIMENT DE LA DONA. LLIBERTAT VERSUS SEGURETAT

Per Marisa Fernández Gálvez
Advocada de Dones Juristes

Aquest treball pretén fer una reflexió sobre el vell dilema jurídic entre seguretat i llibertat, vol parlar de la llibertat de les dones, de com algunes normes penals suposadament protectores poden vulnerar llur autonomia personal i de com el llenguatge dels drets no sempre és eficaç ni apropiat en relacions complexes, com les afectives.

Per a desenvolupar aquesta idea, farem una anàlisi jurídica i feminista sobre una de les mesures legals que més clarament posa de manifest la restricció de la llibertat de les dones, que és la imposició obligatòria de la pena accessòria de prohibició d'acostament, contemplada a l'article 57.2 del Codi Penal, en relació a l'article 48.2, i veurem com la imposició d'aquest allunyament sense tenir en compte la voluntat de la dona perjudicada pel delictes, pot atemptar contra la seva llibertat i vulnerar-li drets de rang constitucional.

Estem parlant de que totes les condemnes per homicidi, avortament, lesions, contra la llibertat, de tortures, contra la integritat moral, contra la llibertat i indemnitat sexuals, la intimitat, el dret a la pròpia imatge i la inviolabilitat del domicili, l'honor i el patrimoni, quan els delictes estiguin comesos contra qui sigui o hagi estat el cònjuge o persona lligada al condemnat per una anàloga relació d'afectivitat, tot i que sense convivència, el jutjat o tribunal ha d'acordar en tot cas l'aplicació de la pena prevista a l'article 48.2 del Codi Penal, que preveu la prohibició d'acostar-se a la víctima i la suspensió del règim de visites, comunicació i estances respecte dels fills¹.

Des de la perspectiva jurídica, aquesta prohibició forçosa i imperativa en tots els supòsits de violència domèstica i de gènere, introduïda per la LO 15/2003

¹ La pràctica judicial segueix la doctrina de la Circular 2/2004 de la Fiscalia General de l'Estat, que interpreta que únicament quan el subjecte passiu del delictes siguin les filles o fills, operarà la suspensió del règim de visites, comunicació i estances respecte al fills; en canvi totes les sentències per violència de gènere decreten com a pena accessòria una mesura d'allunyament cap a la dona.

de 25 de novembre no és gaire afortunada, perquè ni és adequat des del punt de vista de prevenció especial decretar una prohibició automàtica sense atendre les circumstàncies concretes del fet i de l'autor, ni es pot situar a l'àmbit de la prevenció general, atès que les finalitats de la prevenció general estan cobertes amb la pena principal.

Des del punt de vista de la dona o subjecte passiu del delictes, no és admissible que s'imposi una prohibició sense el seu consentiment, sense el dret a ser escoltada.

El legislatiu hauria d'haver ponderat els drets de la dona perjudicada pel delictes, perquè quan la prohibició s'imposa contra la voluntat de la dona, atempta contra la seva tutela i la seva autodeterminació i provoca més conflictes dels que pretén resoldre. Això resulta especialment manifest en els supòsits que la dona es reconcilia amb l'autor dels fets, en el qual cas pot ser condemnada com inductora o col·laboradora necessària per un delictes de trencament de condemna o de mesura cautelar. És la victimització secundària portada al límit.

La paradoxa és que una mesura pensada i promulgada per a protegir la dona, la pugui convertir en autora d'un delictes.

Una primera reflexió ens hauria de portat a potenciar línees d'actuació diferents a la intervenció penal obligatòria, perquè el sistema penal té una potencialitat simbòlica vinculada a la universalitat i a l'exemplaritat, que el fan especialment resistent a establir tuteles flexibles i diferenciades. El Dret Penal s'apropia dels conflictes i els transforma i pot tornar-se en contra de les pròpies dones a les que pretén tutelar. La llei penal és un instrument necessari per a eradicar les violències contra les dones, però no és l'instrument suficient, necessita polítiques públiques de prevenció, sensibilització i formació que complementin i dotin de sentit les lleis. El Dret Penal no modifica la realitat si de forma paral·lela no canviem el model social; ni les mesures de protecció ni les lleis penals són capaces per si soles de generar canvis socials, perquè el Dret no és neutre ni s'escota en el discurs literal de la llei, sinó que és un discurs complex, carregat d'història i d'ideologia.

El sistema penal és un dels mitjans de control social més poderosos, és l'instrument repressiu més important de l'estat. La doctrina penalista contemporània intenta posar límits al poder de l'estat i reduir la seva violència punitiva a través de dos principis fonamentals: la defensa de la garantia individual dels drets i el principi d'intervenció mínima, que dona idea que la intervenció de l'estat per a sancionar conductes s'ha de limitar als supòsits en els quals sigui imprescindible per a garantir la protecció de les persones, de manera que només es tipifiquin com a delictes les conductes que si no estiguessin incloses com a infraccions, produirien més violència que la que resulta d'aplicar les normes penals.²

Tot i el principi de Dret Penal mínim, les normes penals tenen una tendència expansiva, i en els últims anys s'estan ampliant els àmbits d'intervenció, el Dret

² SILVA, Jesús María. *Prevención del delito y reducción de la violencia*. Diario La Ley, número 7160, abril 2009. Madrid.

Penal s'està convertint en el símbol de la jerarquia dels problemes socials. Diversos grups socials intenten plasmar la seva visió social amb el recurs al sistema penal i la seva aliança amb el poder, sense adonar-se'n de la violència que genera el sistema penal i del risc de derivar a un estat policial. La doctrina penalista ho cataloga com el Dret Penal de l'enemic front el Dret Penal de la ciutadania. Larrauri³ apunta la idea de populisme punitiu i el fiscal Mena⁴ considera que el Codi Penal ha incorporat delictes *ad exhibendum*, empès per sectors socials sense influència en l'àmbit legislatiu, que compensen la seva indefensió social i que tranquil·litzen les futures víctimes però no dissuadeixen als autors dels delictes. Són una forma de presentació i cobertura que permetrà la pràctica impune dels comportaments que descriu.

El conflicte es centra en quines conductes han de ser criminalitzades per l'Estat, qui decideix el mínim. Com alerta Larrauri⁵, el principi de dret penal mínim es pot utilitzar de forma altament selectiva si només s'utilitza per a criminalitzar conductes, amb les quals no s'està d'acord, i sense fer una reflexió de quan aquests mínims poden reflectir un posicionament conservador, i quan reflecteixen un comportament progressista.

Les violències masclistes són un injust de llarg recorregut, i és difícil dubtar de la idoneïtat del sistema penal per a reprimir-les i castigar-les, perquè estan compromesos els béns més essencials: la llibertat, la integritat personal i la vida.

Certament, les reformes penals han mostrat una sensibilitat important front les violències a les dones perquè han tret les violències de l'àmbit privat per a fer-les visibles a l'àmbit públic, i tampoc no hem de perdre de vista que la pena és una manifestació de voluntat institucional que emet un missatge dissuasori: s'envia el missatge a la societat de que algunes conductes són intolerables, i es comunica tant a la víctima com a la societat que la primera no té cap responsabilitat en els actes delictius, però en el cas de les violències contra les dones s'ha portat fins a les últimes conseqüències, privant-les del control de les seves necessitats i de l'autonomia sobre les seves decisions vitals⁶.

Potser no calia tant canviar les lleis com incorporar elements per a una interpretació i aplicació més flexible, menys androcèntrica, potser el que calia era lluitar contra la tradicional inhibició per a investigar casos greus de violència, lluitar contra els estereotips i prejudicis que els operadors jurídics incorporen a la seva tasca de creació, interpretació i aplicació de les normes, el que feia falta era corregir una pràctica judicial desviada, que durant molts anys transformava qualsevol denúncia en un judici de faltes, sense indagar el caràcter crònic de la violència, i que, per tant, eludia l'aplicació del delictes de maltractament habitual⁷ perquè les lleis no tenen un únic sentit possible,

³ LARRAURI, Elena. *Criminología crítica y violencia de género*. Trotta. Madrid 2007

⁴ MENA, Josep M^a. *Virtualidad práctica del artículo 348 bis a)* en Protección Penal de los Derechos de los trabajadores, Jueces para la Democracia y Universidad de Santiago de Compostela 1985.

⁵ LARRAURI, Elena. *Obra citada*.

⁶ MAQUEDA, Luisa. *¿Es la estrategia penal una solución a la violencia contra las mujeres? Algunas respuestas desde un discurso feminista crítico*. en Género, Violencia y Derecho. Coordinadoras Lourenzo, Maqueda y Rubio. Tirant lo Blanch. Valencia 2008.

⁷ MAQUEDA, Luisa. *Obra citada*.

existeixen diverses possibilitats, múltiples maneres de entendre-les i aplicar-les. En cada indret i moment històric s'ha construït un sentit, una resposta a la llei, i fins i tot s'han simultaniejat respostes diferents. La vida i el Dret interaccionen i el sentit de les normes canvia amb el temps, segons els contextos, segons la conformació social, fins i tot quan aquestes normes romanen inalterables.

Amb les reformes, la pràctica judicial amb prou feines ha canviat, es queda a la superfície, es centra en la violència ocasional, en els delictes de maltractament, amenaces o coaccions lleus i s'inhibeix front al greu fenomen de la violència sistemàtica, perquè la llei uniformitza la resposta penal. La tutela reforçada de la llei s'hauria d'haver adreçat als casos més greus de violència i també s'hauria d'haver ocupat de les altres dones de l'entorn familiar.

- **Doctrina penal i praxis jurídica**

Una part de la doctrina penal, la més propera a l'anomenada "justícia restauradora", reconeix a la víctima del delictes més disponibilitat i participació, afirma que no es pot tractar la víctima com una persona menor d'edat i que l'automatisme en l'execució de les penes d'allunyament atempta contra el dret a la tutela judicial de les dones.

En aquesta línia, COMAS I QUERALT⁸ argumenten que per a fonamentar la imposició d'una pena, cal la lesió o la posada en perill d'un bé jurídic penal, mentre que les accions de restauració de la vida en comú o de relacions esporàdiques a instàncies de la dona o amb el seu consentiment no suposen ni lesió ni trencament de la confiança en l'administració de Justícia i plantegen dues solucions jurídiques per a fonamentar l'absolució de la dona que consenteix l'acostament de l'agressor. La primera és basar-se en una concepció flexible de la no exigibilitat, en la mesura que és molt difícil sostreure's als afectes més íntims i la segona és acudir, alternativament, a l'error de prohibició invencible.

En canvi, la gran majoria de la doctrina penal argumenta que el procés penal no és disponible per a les parts, i que el consentiment de la dona no pot fer decaure una resolució judicial, es manté que a la dona li és perfectament exigible que respecti les resolucions judicials, i que és molt improbable que pugui prosperar l'error de prohibició invencible. Aquest posicionament emfatitza el caràcter públic del Dret Penal i nega a la persona perjudicada pel delictes el dret d'iniciar o finalitzar el procés. S'afirma que el bé jurídic protegit és l'interès de l'estat en l'efectivitat de les resolucions judicials (article 118 CE).

Hi ha una tercera posició, a cavall de les anteriors, que resumeix la Circular 2/2004 de la Fiscalia General del Estado, quan manifesta que atesa la constatada existència de supòsits de reconciliació sobrevinguda i desig de

⁸ COMAS, Montserrat i QUERALT, J. *La violencia de género, política criminal y ley penal en AAVV* Homenaje al Profesor Rodríguez Mourullo. Civitas. Madrid.2005.

reprendre la convivència o fins i tot la voluntat de continuar una convivència que no s'ha interromput en cap moment, el Ministeri Fiscal podrà informar favorablement o promoure d'ofici un indult parcial amb la finalitat d'evitar l'anòmala situació que podria derivar-se d'una separació forçosa i imperativa i contrària a la voluntat dels aparents beneficiaris de la mesura de protecció.

És interessant veure l'evolució jurisprudencial sobre la matèria, que ha passat d'uns primers posicionaments contraris a la imposició forçosa de l'allunyament a justificar-lo en base al poder estatal sobre les penes, i a la proporcionalitat de la pena d'allunyament obligatori en relació al bé jurídic protegit.

La primera resolució del Tribunal Suprem, la sentència 1156/2005 de 26 de setembre, tractava sobre el trencament de mesura cautelar, si bé el tribunal va entrar a considerar tots dos supòsits.⁹

L'Alt Tribunal considera que les penes són mesures de naturalesa pública i que el seu compliment no pot quedar a l'arbitri d'una persona particular, si bé afirma que aquestes consideracions ofereixen interrogants quan es prediquen de la pena o de la mesura cautelar de prohibició d'acostament:

Què passa si la víctima reprèn voluntàriament la convivència amb el seu marit o ex-convivent que té dictada una mesura de prohibició d'acostament a instàncies d'aquella?

Si s'opta pel manteniment a totes passades de l'efectivitat de la mesura, s'haurà de concloure que si la dona consenteix en la convivència, cabria considerar-la coautora per cooperació necessària o al menys per inducció, atès que la seva voluntat tindria efectes rellevants en el delictes de trencament de mesura de l'article 468 del Codi Penal, cosa que produiria uns efectes tan perversos que no és necessari raonar, al suposar una intromissió del sistema penal intolerable en la privacitat de la parella, que com a dret més rellevant és el dret a "viure junts", com recorden les SSTEDH de 24 de març de 1988 i 9 de juny de 1998.

Posteriorment el Tribunal Suprem va arribar a una conclusió ben diferent, assenyalant a la STS 10/2007 de 19 de gener, que *"la vigència del bé jurídic protegit no queda enervada o entelada pel consentiment de la dona, atès que és el principi d'autoritat el que s'ofèn amb el trencament de condemna. És cert que aquesta mesura s'acorda per raons de seguretat en benefici de la dona, per a la protecció de la seva vida i integritat corporal – que tampoc són béns jurídics disponibles per part d'aquella – però en qualsevol cas no és el bé jurídic que directament protegeix el precepte"*.

Les sentències posteriors van mantenir aquesta línia, bé que amb alguna inflexió¹⁰. Finalment l'acord jurisdiccional del Ple de la Sala Segona del TS en

⁹ Les mesures cautelars i les penes accessòries dictades en sentència ferma, tenen un naturalesa jurídica diferent. En el primer cas es tracta d'una mesura preventiva restrictiva de drets i, per tant, si es modifiquen les circumstàncies pot ser revocada, per contra una prohibició d'acostament dictada en sentència té la mateixa consideració que una pena de presó.

reunió de 26 de setembre de 2008, va determinar que el consentiment de la dona no exclou la punibilitat, a efectes del delictes de trencament de condemna o de mesura cautelar, atesa la indisponibilitat i el caràcter imperatiu de les penes.

Diversos jutjats i tribunals han plantejat més de vint qüestions d'inconstitucionalitat contra l'article 57.2 del Codi Penal. La vulneració del principi de personalitat de les penes (article 25 CE), del dret al lliure desenvolupament de la personalitat (article 10 CE) i del dret a la tutela judicial efectiva (article 24 CE) han estat les invocacions més reiterades.¹¹ Reproduïm una part de l'argumentació de la interlocutòria 136/2005 de 29 de juny, dictada pel Jutjat Penal núm. 20 de Madrid, que assenyala que la obligatorietat de la pena d'allunyament és qüestionable des de la perspectiva de la llibertat i de la protecció de la dona *perquè quan les institucions públiques desatenen la voluntat de la dona de continuar convivint o de relacionar-se amb l'home condemnat (agressor), provoquen un efecte contrari a l'objectiu d'empoderament, a la necessitat que la dona assumeixi el seu projecte de vida i s'alliberi de la submissió que ha patit. Imposar-li una prohibició o una mesura d'allunyament que ella no desitja és persistir en el mite que és incapaç de decidir per si mateixa.*

El TC en sentència de 7 d'octubre de 2010 número 60/2010 ha resolt la primera de les qüestions d'inconstitucionalitat. En aquest cas resolva la Secció Segona de l'Audiència Provincial de Las Palmas. És una sentència dictada pel Ple del Tribunal i presa per unanimitat, per la qual cosa és molt probable que les qüestions d'inconstitucionalitat pendents de resoldre es pronuncïen en el mateix sentit¹².

El Tribunal proponent va al·legar les següents lesions de preceptes constitucionals:

1. El principi de personalitat de les penes (article 25.1 CE). S'argumenta en base a que la persona perjudicada pel delictes es veu obligada a realitzar un acte contrari a la seva voluntat, de manera que la pena reverteix en la víctima.
2. La indefensió de la víctima del delictes i, en conseqüència, l'afectació de la tutela judicial efectiva (article 24 CE), perquè la mesura es pren sense tenir en consideració la opinió de la víctima.
3. El Dret a la vida familiar, basat en la doctrina del Tribunal Europeu de Drets Humans (art. 8.1 CEDH).

¹⁰ La STS de 28 de setembre, va distingir entre trencament de condemna i de mesura cautelar i reitera que la pena no és disponible per a la víctima. La STS 114/2008 de 8 d'abril manté la condemna però assenyala que en el cas de consentiment de la dona seria possible plantejar error de prohibició.

¹¹ Interlocutòries de 10 de gener de 2005 del Jutjat Penal núm. 2 d'Arenys, 29 de juny de 2005 del Jutjat Penal núm. 20 de Madrid, 20 de maig de 2005 de la Secció 4a de l'Audiència Provincial de Valladolid i qüestió 5256/2007 de la Secció 2a de la AP Las Palmas, entre d'altres.

¹² La STC 81/10 de 3 de novembre desestima una altra qüestió d'inconstitucionalitat, al·legant que els preceptes constitucionals invocats i els arguments utilitzats són idèntics als de la STS 60/10.

El TC desestima tots tres motius. Quant al principi de personalitat de les penes perquè entén que la prohibició d'acostament no s'imposa a la víctima sinó a l'autor, sense perjudici de que pugui tenir repercussió negativa sobre la dona; també rebutja la vulneració de la tutela judicial efectiva en base a que la persona perjudicada pel delictes pot constituir-se en part, presentar proves i fer les al·legacions que consideri oportunes.

Quant al tercer motiu d'impugnació, el TC entén que la pena d'allunyament no incideix en el contingut del dret a la intimitat familiar, perquè aquest és una dimensió addicional del dret a la intimitat personal reconegut a l'article 18 de la CE i que aquest dret implica l'existència d'un àmbit propi i reservat front a l'acció i coneixement dels demés, i es configura com el dret de preservar a la persona titular d'una publicitat no volguda, de la intromissió de l'estat o de terceres persones.

La sentència afirma que la imposició obligatòria de la pena d'allunyament afecta a la llibertat de circulació i residència del penat (article 19 CE) i al lliure desenvolupament de la personalitat (article 10.1 CE), tant de l'autor de la infracció com de la víctima, perquè restringeix l'espai d'autonomia respecte a la decisió de continuar o no una relació afectiva o de convivència que aquest principi protegeix, però que d'això no se'n deriva la inconstitucionalitat de la norma penal impugnada, perquè persegueix finalitats constitucionalment legítimes i compleix el principi de proporcionalitat.

El requisit de proporcionalitat el vincula amb la necessitat de la norma, i en contra del tribunal de Las Palmas que proposava la desaparició de la norma, el TC entén que la pena accessòria d'allunyament és més eficaç que la seva desaparició.

No compartim la perspectiva de l'òrgan judicial de Las Palmas perquè la mesura d'allunyament és una mesura necessària en molts supòsits però el TC ha perdut una magnífica ocasió per a declarar que la mesura no ha de ser obligatòria en tots els casos, i que sempre ha de comptar amb el vist-i-plau de la dona perjudicada pel delictes.

Actualment, el debat s'està obrint a la Unió Europea. Fa pocs dies l'advocada general del Tribunal de Justícia de la Unió Europea va respondre a les preguntes de l'Audiència Provincial de Tarragona, sobre dos supòsits en que les dones van tornar a viure amb els seus agressors, malgrat que aquests havien estat condemnats i que existia una pena d'allunyament. Les dones van assegurar al tribunal que es reconciliaven lliurement amb els seus agressors i els magistrats van considerar que el Codi Penal podia ser contrari al dret comunitari en el principi de respecte a la vida privada i familiar. L'advocada va determinar que el Dret Comunitari no pot regular si l'allunyament ha de ser o no automàtic, ni la seva durada, però que els estats estan obligats a escoltar el criteri de la víctima per a imposar aquesta sanció i que els jutjats i tribunals l'han de tenir en compte. Ara, restem a l'espera d'una sentència del Tribunal de Justícia de la UE que es produirà en uns mesos.

- Conclusions

La pregunta és si la protecció de les dones pot arribar a anul·lar la seva opinió, els seus desitjos i la seva autonomia. Per al feminisme, l'autonomia personal de la dona és una de les claus de la solució dels conflictes. La polèmica sorgida a Itàlia els anys 80 del segle passat amb motiu de la reforma dels delictes contra la llibertat sexual és esclaridora, perquè l'aposta indiferenciada per la via penal es va veure superada per l'enfocament que defensava una persecució selectiva d'aquestes agressions, en funció de les necessitats particulars de les dones que les han patit¹³. A més, com afirma LARRAURI¹⁴, el gènere no és l'única variable social discriminatòria, també ho són la classe o l'ètnia que davant la llei penal són fonts d'estigma i exclusió social, i els costos de la criminalització mai s'han distribuït de forma igualitària.

La resposta institucional és que les dones que han patit violència no tenen capacitat per a valorar els riscos i que les hem de protegir contra la seva voluntat, però el problema real és la incomprensió sobre el comportament de les dones, els prejudicis dels operadors jurídics i d'una gran part de la societat que ha creat una imatge estereotipada de les dones que han patit violència, imatge que es pot tornar en rebuig, si no segueixen les normes establertes pel sistema penal.

La llibertat és igual a discrecionalitat i aquesta idea entra en contradicció amb la idea de la llei en un sentit universal que imposa i dóna Dret per igual. És necessari que l'estat intervingui perquè la no intervenció preserva l'*status quo* de l'ordre tradicional i els seus valors, però que les dones siguin subjecte de dret no suposa necessàriament avenços per a la llibertat femenina. La decisió de la dona ens pot semblar inexplicable però ha de ser respectada perquè la seva protecció forçosa dóna la imatge de dones homogènies, passives i victimàries i perpetua la noció de dependència i vulnerabilitat de les dones. Les dones necessiten informació i un suport no condicionat que els permeti recuperar el control de les seves vides, i que se les reconegui com a subjectes actius.

La qüestió és si el Dret és útil per a les dones, si el Dret pot reflectir les seves aspiracions, les seves pors, no de totes les dones, evidentment. No podem parlar en nom de totes les dones, perquè les expectatives de les dones són diverses i plurals, i, per tant, només podem afirmar que algunes lleis poden ser útils per algunes dones. A més, com es mesura l'eficàcia d'una llei? i, més concretament, com es mesura l'eficàcia d'una llei contra la violència a les dones? per les condemnes als homes? pel seu compliment efectiu? perquè les dones tenen menys costos psicològics, o perquè hem aconseguit canviar la mentalitat social?¹⁵. La justícia i la llibertat s'han de definir en el context de les vides unitàries i diverses. El sentit del Dret només es consuma en allò concret, les lleis són vàcues sinó resolten el cas individual. En últim terme, hem vist com per resoldre algunes injustícies particulars s'ha de recórrer a instruments legals ficticis com un presumpte error de prohibició o l'indult parcial.

¹³ PITCH, TAMAR. *Un derecho para dos*. Edit. Trotta. Madrid 2003.

¹⁴ LARRAURI, Elena. *Obra citada*.

¹⁵ PITCH, Tamar. *Obra citada*

No es pot establir el significat d'una llei independentment de les condicions de la seva aplicació. Com diu PITCH¹⁶, cal preguntar-se quina relació existeix entre el canvi social i el canvi normatiu, quins són els actors del canvi, quins eren els seus objectius i quin és l'impacte de les noves normes. Les lleis són fruit d'una tensió creativa que busca espais per a declarar principis i provocar canvis socials. Traduir les expectatives de les dones en realitats que millorin la seva situació, no és gens fàcil, però encara és més difícil que els objectius de les lleis no es corrompin a la pràctica jurídica, com està passant, en part, amb la llei estatal contra la violència de gènere.

El feminisme institucional està proposant el reforçament de les mesures repressives, mesures que anul·len l'opinió de la dona, els seus desitjos i la seva autonomia, entre les quals la més coneguda és la d'eliminar la dispensa de declarar contra el cònjuge que preveu l'article 416.1 de la Llei d'Enjudiciament Criminal. Es pretén obligar les dones a declarar contra el seu agressor, sota l'amenaça d'incórrer en un delictes de desobediència o de fals testimoni. De nou la protecció legal a la víctima per sobre de la seva voluntat.

El increment del control estatal no condueix a una societat més justa, més humana ni més igualitària. Les dones reclamem el dret a tenir drets i a tenir llibertat, però finalment l'estat acaba imposant un control molt fort sobre les nostres decisions vitals. Les dones tenim dret a viure lliure de violències, tenim dret a la seguretat, però quan parlem de seguretat, també estem parlant de llibertat.

Els nous conceptes de seguretat la vinculen a l'ésser humà; és la doctrina coneguda com *freedom for want* – llibertat front a necessitat – que relaciona la seguretat amb les preocupacions de les persones i amb la manera en que aquestes viuen a la societat i poden exercir diverses opcions. L'informe del PNUD de 1994 va introduir aquesta nova dimensió del concepte de seguretat, que la vincula amb la pau i amb les oportunitats socials:

En definitiva, la seguretat humana s'expressa en un infant que no mor, en una malaltia que no es difon, en una ocupació laboral que no s'elimina, en una tensió ètnica que no explota en violència, en un dissident que no és silenciada....

¹⁶ PITCH, Tamar. *Obra citada*